

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi: 31.05.2020

Yayına Kabul Tarihi: 17.06.2020

Teachers' Evaluation of Technology Use in Social Studies Course According to 2005 and 2017 Social Studies Education Programs**

Mustafa ÇÖL*¹, Feyyaz KARACA²

Abstract

The rapid development of technology makes itself felt in every field. In every field of our lives technology is seen in different ways in education. With the use of technological tools in education, it has become possible to address students' different intelligence areas and learning styles by carrying education out of the schools and following lessons outside the school. In this study the use of technology examined in the lessons of social studies teachers. As in every lesson, the extent and degree of the impact of technology was determined in the Social Studies course. The study was carried out with 30 Social Studies teachers determined with the purposeful sampling technique from schools across Ankara, Istanbul and Afyonkarahisar. This study is a case study from qualitative research designs. It was seen that the use of technology in the Social Studies Course increased the academic achievement of the students, provided the permanence in learning, and activated the student.

Key Words: Teaching programs, social studies course, technology use

2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarına Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Teknoloji Kullanımının Öğretmenlerin Gözünden Değerlendirilmesi

Öz

Teknolojinin çok hızlı gelişmesi her alanda kendisini hissettirmektedir. Hayatımızın her alanına giren teknoloji eğitimde değişik şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Teknolojik aletlerin eğitimde kullanılması ile öğrencilerin farklı zekâ alanlarına ve öğrenme stillerine hitap etmek, eğitimi okul dışına da taşımak ve dersleri okul dışında her ortamda takip etmek mümkün hale gelmiştir. Bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerinde teknolojiyi kullanma durumları incelenmiştir. Çalışma Ankara, İstanbul ve Afyonkarahisar illeri genelinde bulunan okullardan amaçlı örneklem tekniği ile belirlenen 30 Sosyal Bilgiler öğretmeni ile yapılmıştır. Bu çalışma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması niteliğindedir. Sosyal Bilgiler Dersinde teknoloji kullanımının öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı, öğrenmede kalıcılığı sağladığı, öğrenciyi aktif hale getirdiği, görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Öğretim programları, sosyal bilgiler dersi, teknoloji kullanımı.

**Bu araştırma birinci yazarın doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

*¹**Corresponding Author:** Doktora öğrencisi, Pamukkale Üniversitesi, mustafasnav03@gmail.com

²Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, fkaraca@pau.edu.tr

Giriş

Ülkelerin teknolojiye yaptığı yatırımlar ile o ülkelerin gelişmişlik düzeyleri arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır. Büyük devletler günümüzde en büyük yatırımlarını teknoloji üzerine yapmaktadır. Bu anlamda gelecekte var olmak adına teknolojiye yatırım yapmak ve teknolojik aletler üretmek zorunluluğu ortadadır. Okullarda teknoloji okuryazarı bireyler yetiştirmek ülkelerin en önemli eğitim politikaları arasına girmiştir.

Çağımızda bilginin katlanarak artması, teknolojik aletlerin büyük bir hızla gelişmesi sonucunda dünya küçük bir köy haline gelmiştir. Artık hayatımızın her alanında karşımıza çıkan teknolojik aletlerin gelişmesiyle birlikte bilgiye ulaşma, bilgiyi analiz etme, bilgiyi yorumlama ve bilgiyi paylaşma önemli bir durum oluşturmuştur. Teknolojik aletleri kullanmak birey için bir tercih olmaktan çıkmış bir zorunluluk olmaya başlamıştır.

Teknolojik aletlerin hayatımızın çok önemli bir yerinde konumlanması sonucunda bu aletlerden ayrılmak da güçleşmektedir. Bu doğrultuda teknolojik aletlerin faydalarına odaklanmak, günlük hayatımızı bu aletlerin bize sunduğu kolaylıklarla geçirmek ve bunu eğitime de adapte etmek önemli olacaktır. Günümüzde her geçen gün çok sayıda insan teknolojik gelişmelerin eğitime uyarlanmasıyla ilgilenmekte ve hayatımıza yön vermektedir. Bu bağlamda bilgilerin geliştirilmesi tek başına yeterli olmamakta, bunun yanında teknolojik olarak birey sürekli olarak kendini geliştirmeye çalışmalıdır. Zaman ve ilerlemeler çok hızlı cereyan ederken insanın içinde bulunduğu konumu yeterli görmesi düşünülemez. Bu anlamda birey yeniliklere açık olmalı ve kendini teknoloji kullanımı konusunda geliştirmeye çalışmalıdır (Yılmaz, Savaş ve Bozan, 2019).

Diğer taraftan teknolojinin eğitimin yerini tamamen alması mümkün değildir ancak şimdi olduğu gibi gelecekte de eğitimin en büyük yardımcısı olacağından (Kaya, 2008) öğretmenler teknolojiyi yakından takip eden kişi olmak durumundadır (Kaya, 2015). Bu noktada teknoloji kullanımının artması ile birlikte öğretmenlerin rolleri de değişmeye başlamıştır. Günümüzde öğretmenler öğrencilerine bilgiyi hazır olarak sunan değil; onlara bilgiye ulaşma yollarını gösteren ve bilgiyi kendilerinin yapılandırmasına imkân sağlayan bir rehber konumundadır.

Toplumun gereksinim duyduğu insan profiline uygun bireyler yetiştirme sorumluluğunu üstlenmiş olan eğitim kurumlarından beklenen ise bilgiyle, becerileriyle donatılmış (bilgiye ulaşabilen, kullanabilen, iletebilen ve üretebilen), teknolojiyi kullanabilen ve kendi kendisine öğrenebilen (öğrenmeyi öğrenmiş) bireyler yetiştirmeleridir (Akkoyunlu ve Kurbanoglu, 2003).

Okullarda teknolojik olanaklar her geçen gün artmakla birlikte bu teknolojik olanakların kullanımının yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Bunun için bu teknolojik aletlerin okullarla buluşturulması kadar, önemli olan başka bir husus daha dikkat çekmektedir. Teknolojik aletleri kullanacak öğretmenler ve okul yöneticilerinin de eğitilmeleri, teknoloji konusunda bilinç ve kullanım düzeylerinin artırılması kritik önemdedir. Teknolojik aletler eğitim sistemimizin içinde farklı boyutları ile karşımıza çıkmaktadır. Son derece gelişmiş olan teknolojilerin yaygınlaşması ve eğitimin içine entegre edilmesi ile öğrencilerin kalıcı öğrenmelerini ve akademik başarılarını artırması, derslerini okulda ve okul dışında takip edebilmelerinin sağlanması için eğitim programlarının bunları göz önüne alması gerekmektedir.

Teknolojik olanakların eğitimin her kademesine entegrasyonu sürecinde Sosyal Bilgiler dersi de payına düşeni almıştır. Sosyal Bilgiler dersinde teknoloji kullanımı ile öğrencilerin akademik başarılarının arttığı, öğrenmede kalıcılığı sağladığı, bilgiyi kendisinin yapılandırdığı söylenebilir. Yılmaz ve Ayaydın (2015) teknolojinin sosyal bilgiler öğretiminden hedeflenen bilişsel, duyuşsal, davranışsal ve psikomotor becerilerin öğrencilere kazandırılmasında bir araç olarak kullanılması gerektiğini, öğretmenlerin öğretim teknolojilerini dersin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarında etkin olarak kullanmaları gerektiğini belirtmiştir. Yeşiltaş ve Kaymakçı (2014) sosyal bilgiler öğretim programının teknoloji, teknolojik ürünler ve eğitim teknolojisiyle iç içe olduğunu belirtmiştir. Bu bağlamda günümüz dünyasının hızlı gelişiminin arkasındaki itici güç olan teknoloji ve teknolojik araçların kullanımının öğretim programında yeterli düzeyde yer aldığı söylenebilir.

Teknoloji kullanımının öğrencilerin akademik başarısını artırdığını ortaya koyan çok sayıda çalışma vardır (Çoruk ve Çakır, 2017; Genesi, 2009; Kaya, 2019; Keser, 2012; Taş ve Düz, 2016; İlhan, 2010; Karaca, 2018; Kaya ve Aydın, 2011; Karakuş ve Karakuş, 2017; Bulut ve Koçoğlu, 2012; Baydaş, Esgice, Kalafat ve Göktaş, 2011). Akademik başarının artmasında öğretmenin teknolojik aletleri sınıfta etkin kullanması ve öğrencilerin uygulama yapabileceği şekilde kullanması önem arz etmektedir. Bu sayede öğrenciler sınıfta farklı tecrübeleri yaşayıp uygulama imkânına sahip olacak ve bilgiyi yapılandırmasına zemin hazırlanabilecektir. MEB Öğretmen Mesleği Genel Yeterliliği kriterleri içerisinde öğretmenlerin bir yandan teknoloji kullanabilen bir yandan da sınıf ortamını öğrencilerinin teknolojiyi kullanabilecekleri şekilde düzenleyebilen ve teknoloji kullanımında öğrencilere model olabilen kişiler olması beklenmektedir (Cüre ve Özden, 2008).

Geleneksel öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanıldığı eski programlarda öğrenci bilginin pasif alıcısı ve öğretmen de aktaran iken, 2005 yılında uygulamaya konulan programla birlikte öğrencilerin bilgiyi kendilerinin yapılandıracağı ve öğretmenin bu bilgiyi yapılandırması konusunda öğrenciye rehberlik yapacağı bir anlayış benimsenmiştir. Yapılandırıcı yaklaşımla beraber öğretmen ve öğrencinin rolü değişmiştir. Öğrenci kendisine sunulan bilgiyi hazır bir şekilde alan değil, o bilgiye ulaşmak için kendisine sunulan imkânı değerlendiren ve bilgiyi zihninde yapılandıranıdır. Ocak'a (2010) göre yapılandırıcı anlayışta öğretmen, öğrencinin yeni bilgiye ulaşacağı öğrenme ortamını hazırlar. Öğrencilerin problem çözme, araştırma yapma, eleştirel düşünme gibi yeteneklerini geliştirir, onların yeni bakış açıları geliştirmelerine, önceki öğrenmeleri ile yeni öğrenmeleri arasında bağlantı kurmalarına yardımcı olur.

2005 yılında uygulamaya konulan Sosyal Bilgiler programındaki yapılandırıcı yaklaşım anlayışı 2017 yılı Sosyal Bilgiler programında da varlığını sürdürmüştür. 2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler programlarını uygulayan öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda teknoloji boyutunun incelendiği bu çalışmada teknolojik imkânları derslerinde kullanan öğretmenlerin öğrencilerin farklı duyularına hitap ettiği, farklı öğrenme stillerine sahip öğrencilerin öğrenmesine yardım ettiği ve öğrenmede kalıcılığı sağladığı görülmektedir.

2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim programında yapılandırıcı yaklaşımın benimsenmesi ve bu yaklaşımda öğrencilerden beklenenler arasında öğrencinin kendi öğrenmesinden sorumlu olması ve teknolojik kaynakları da kullanarak ilk elden bilgilere ulaşması önemli görülmektedir (Yılmaz, 2011). Günümüzde teknolojik aletlerin kullanımı öğrenciler için de öğretmenler için de tercihten ziyade bir zorunluluk halini almıştır. Teknoloji kullanımı konusunda kendini yeterli gören ve yeni bilgiler öğrenme konusunda pasif davranan birey her geçen gün ilerleyen teknolojinin gelişiminin gerisinde kalacaktır. Bu anlamda herkes teknoloji okuryazarı olma konusunda üzerine düşeni yapmak durumundadır.

Yöntem

Bu çalışma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması niteliğindedir. Çalışma yarı yapılandırılmış görüşmeye dayalı durum çalışması olarak iki durum deseni biçiminde düzenlenmiştir. Durum çalışmalarında bir veya daha fazla olay, ortam, program, sosyal grup, toplum vb. sınırlandırılmış biçimde derinlemesine incelenmesi söz konusudur. Bu çalışmada durum olarak Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerinde teknolojiyi kullanma durumları ele alınmıştır. Eğitim alanında durum çalışması özellikle *niçin* ve *nasıl* sorularının yanıtlanmasında tercih edilen bir araştırma yöntemidir (Yin, 1998; Birinci, Kılıçer, Ünlüer ve Kabakçı, 2009; Yıldırım ve Şimşek, 2011; Akt. Leymun, Odabaşı ve Yurdakul, 2017). Bu sebeple öğretmenler ve eğitim araştırmacıları sınıflarında, kendi öğrencileri ve kendi ders programları ile ilgili neden ve nasıl sorularına en iyi cevabı durum çalışmasını kullanarak verebilmektedirler (Leymun, Odabaşı ve Yurdakul, 2017). Bu çalışmada Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerinde teknolojiyi kullanma durumları incelenmiştir. Her derste olduğu gibi Sosyal Bilgiler dersinde de teknolojinin etkisinin boyutu ve derecesi belirlenmeye çalışılmış, uygulamadaki durumlar değerlendirileceği için çalışma durum çalışması olarak desenlenmiş, veriler yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla toplanmış, betimsel ve içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir.

Nitel araştırmalar genellemeyi temel bir amaç olarak görmez. Bir durumun ya da olayın yeterli ölçüde ayrıntılı çalışılması ve önceden keşfedilmemiş ilişkilerin sınırlı bir çerçeve içinde anlaşılması daha önemlidir. Bu anlamda nitel araştırmada amaç, belirli bir içeriğin (bir kültür, bir okul, bir sınıf, bir sosyal katman, bir insanlar grubu, vb.) derinlemesine ve ayrıntılı olarak irdelenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 37–38).

Nitel araştırmalarda çeşitlilik çok fazla olsa da, Kuş (2003), bu araştırmaların sistematik ve kurallara uygun bir şekilde yürütülmesi gerektiğini vurgulamıştır. Hiçbir zaman nicel araştırma kadar yapılaşmış olmasa da bu araştırmanın hiçbir keyfi yolu yoktur. Ancak esnek ve bağlamsal olduğu da bilinmelidir. Nitel araştırma, eleştirel bir titizlik içinde yürütülür ve sürekli kendi kendini yani özünü titizce kurgular.

Her ne kadar tüm bu yönelimleri, yöntemleri, süreçleri ve özellikleri kapsayan bir tanım yapmak güç ise de, nitel araştırmayı, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 19).

Nitel araştırma yöntemlerinde veri toplama yollarından biri de görüşmedir. Görüşme; insanların perspektiflerini, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 75). Görüşmenin amacı, görüşmecinin duygularını, bakış açısını ve perspektifini derinlemesine keşfetmektir (Baş, Akturan vd., 2008: 111). İlk bakışta görüşme, kolay bir veri toplama yöntemi olarak görülebilir ve sadece konuşma ve dinleme gibi herkes tarafından kullanılan temel becerileri gerektirdiği düşünülür. Ancak, *görüşme*; beceri, duyarlılık, yoğunlaşma, bireylerarası anlayış, öngörü, zihinsel uyanklık ve disiplin gibi pek çok boyutu kapsamasa açısından hem sanat hem de bilimdir (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 37-38).

Nitel araştırma yöntemlerinden görüşme tekniklerinin kullanılmasıyla; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin derslerinde teknolojiyi kullanma durumları hakkında fikirlerini rahatça ifade etmesi sağlanmış ve anlık gelişen soruların yöneltmesiyle bu programlar hakkındaki fikirleri, uygulamaları ve programların kendilerine göre eksik yönleri ile faydalı olan kısımları hakkında daha detaylı bilgi elde edilmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerle yüz yüze yapılan görüşmelerde ses kaydının yanı sıra, anlık tepkiler, konuşma ile ilgili ek bilgiler (memo) ve konuşma sırasında keşfedilen yeni sorunlar da kayıt altına alınmıştır.

Görüşme tekniğinin avantajları arasında; yazı ile yanlış anlamaların daha fazla olabileceği, ek açıklamalarda bulunma olasılığının sınırlı olması, verilen bilgilerin, belgelenmiş bir sorumluluğunun yüklenilmek istenmemesi ile görüşmenin, çoğunun daha rahat ve az zaman alması sayılabilir. Görüşmede söylenenlerin yüzeysel anlamları yanında *gerçek* ve derinliğine anlamları da çıkarılabilir. Karasar'ın da, (2006: 50) belirttiği gibi görüşme tekniğinde yapmacık cevapların ayıklanabilme ve gerçeklerin ortaya çıkarabilme olasılığı yüksek olduğu için bu çalışmada da görüşme tekniği tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu Ankara, İstanbul ve Afyonkarahisar illeri genelinde bulunan okullardan amaçlı örneklem tekniği ile belirlenen 30 Sosyal Bilgiler öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğretmenlerin genel olarak MEB program geliştirme sürecinde görüşleri olan ve ders kitapları yazan eğitimcilerden uygulayıcılar olmaları hedeflenmiştir. Katılımcıların bu grup içerisinde seçilmesinin nedeni program değerlendirmesinin içerisinde yer almaları ve daha somut veriler sunabileceklerinin düşünülmesidir. Oluşturulan görüşme soruları 2017-2018 ve 2018-2019 eğitim-öğretim yıllarında, farklı şehirlerde görev yapan sosyal bilgiler öğretmenlerine uygulanmıştır.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Özellikleri

Değişken	Kategori	Kişi Sayısı	Yüzde
Cinsiyet	Erkek	21	% 70
	Kadın	9	% 30
Kıdem	1 – 6 yıl	3	% 10
	7 – 12 yıl	14	% 47
	13 – 18 yıl	12	% 40
	19 +	1	% 3
Mezun Olunan	Eğitim / Sosyal Bilgiler Öğretmenliği	27	% 90
Fakülte / Bölüm	Fen Edebiyat / Tarih Bölümü	2	% 7

	Eğitim Fakültesi / Tarih Öğretmenliği	1	% 3
Yaş	22-30 Yaş	3	% 10
	31-39 Yaş	25	% 83
	40-49 Yaş	2	% 7
	50+ Yaş	0	% 0
Öğrenim Durumu	Lisans	12	% 40
	Yüksek Lisans	11	% 37
	Doktora	7	% 23

Veri Toplama Araçları

Araştırmada Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin derslerinde teknolojiyi kullanma durumları ile ilgili görüşlerini almak üzere, araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış olarak geliştirilen Öğretmen Görüşme Formu ve öğretmenler hakkında bilgi almak için Kişisel Bilgi Formu kullanılarak görüşmeler yapılmıştır.

Bu araştırmada daha önceki dönemlerde yazılmış tezler, konuyla ilgili yapılmış araştırmalar, yabancı kaynaklar, makaleler kullanılarak literatür taraması yapılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme ile birlikte kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış sorularla katılımcıların konu içerisinde kalması hedeflenmektedir. Ancak bu soruların katılımcıların konu ile ilgili düşüncelerini kısıtlayacak nitelikte olmamasına özen gösterilmiştir. Ayrıca bu tür formların kullanılmasındaki amaç, araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsam geçerliliğini güvence altına almaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 37-38). Bu amaçla seçilen soruların araştırmanın amacına hizmet etmesi ve araştırmanın tüm boyutlarını kapsayacak nitelikte olması dikkate alınmıştır.

Öğretmen Görüşme Formu için oluşturulan sorularla ilgili eğitim bilimleri ve eğitim programlarında öğretmen olarak çalışan bir uzman ve sosyal bilgiler öğretmeni olan iki uzmandan görüş alınarak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Bu aşamalar sonucunda Öğretmen Görüşme Formu son halini almıştır. Afyonkarahisar’da yapılan pilot uygulama sonucunda elde edilen veriler örneklemin tek bir ilden seçilmesi, görüşleri alınan öğretmen sayısının azlığı ve bu durumun araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini olumsuz etkileyebileceği düşünülerek uygulama grubu Ankara, İstanbul, İzmir, Denizli, Afyonkarahisar illeri olarak genişletilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Görüşme formundaki tüm sorular 2005 ve 2017 Sosyal Bilgiler Öğretim Programını uygulayan 30 sosyal bilgiler öğretmeni ile 2018-2019 eğitim öğretim yılı ikinci döneminde görüşülerek elde edilmiştir. Bu görüşler, konuyla ilgili daha önce yapılan araştırmalar, yayımlanan makaleler, tezler ve kitaplar doğrultusunda Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin teknoloji kullanma alışkanlıkları değerlendirilmeye çalışılmıştır.

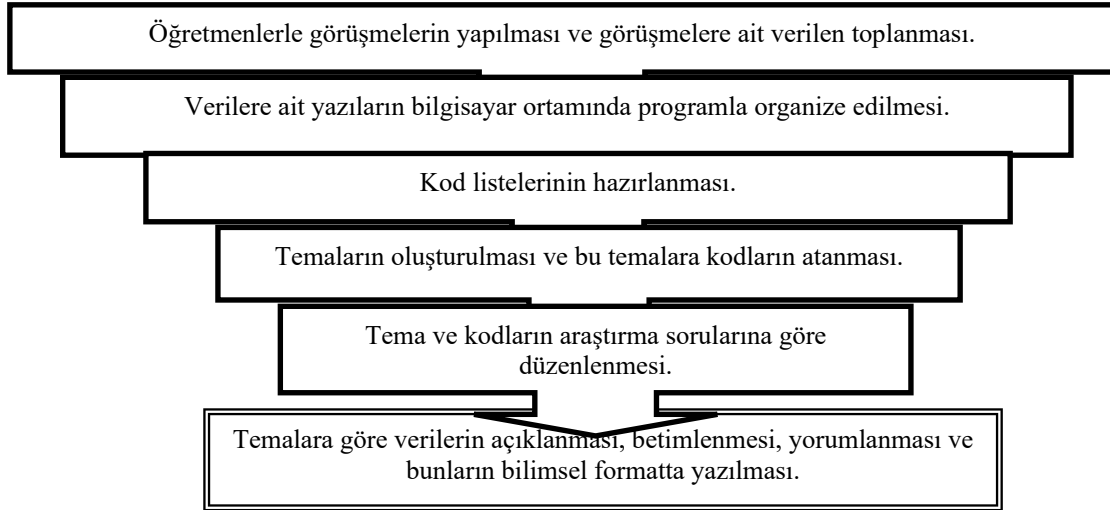
Verilerin Analizi

Araştırmada Sosyal Bilgiler öğretmenleriyle yapılan görüşmelerden elde edilen nitel verilere betimsel analiz ve içerik analizi yapılmıştır. Verilerin analizinde, öğretmenlerin teknoloji kullanımı ile ilgili görüşlerini yansıtarak, var olan durumu açıklamak için betimsel analiz, daha detaylı bulguları elde etmek ve yorumlamak için de içerik analizi yapılmıştır.

Bu konuda Yıldırım ve Şimşek’in (2003) de belirttiği gibi, betimsel analiz, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmak amacıyla yapılır. Bunun dışında bu çalışmada farklı sorulara verilen cevaplar içerisinden temalara kodlamalar atanmıştır. Sonra da, katılımcıların görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak karşılaşılan sorunlar daha etkileyici bir biçimde yansıtılmaya çalışılması nedeniyle betimsel analiz tercih edilmiştir.

Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilmeyebilen kavram ve temalar içerik analizi sonucunda keşfedilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2003: 162). Bu araştırmada da içerik analizi sürecinde, sözcükler ve cümleler organize edilerek ve

yorumlanarak kodlara ulaşılmış, bunlar arasındaki ilişkiler ise yorumlanarak ve yapılandırılarak temalar oluşturulmuştur. Bu makro yapılandırma süreciyle öğretmen görüşleri daha iyi organize edilmeye, uygulamadaki sorunlar ve beklentiler daha anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır. Bahsi geçen işlemlerin yapılmasında nitel veri analizinde kullanılan bilgisayar programından faydalanılmıştır. Kodların ve temaların organize edilmesinden sonra bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıyla elde edilen verilerin analizi tamamlanmıştır. Ayrıca öğretmenlerden alınan kişisel bilgiler sayı ve yüzde hesaplamalarıyla nicel olarak analiz edilmiştir.

Şekil 1. Betimsel analizin yapılmasında takip edilen süreçler

Bulgular

Çalışmaya katılan öğretmenlerin görüşleri incelendiğinde, meslekteki kıdemi 1-6 yıl olan 3 kişinin 2017 sosyal bilgiler programındaki açıklama ve yönlendirmeleri yeterli bulduğu görülmektedir. Bununla birlikte meslekteki kıdem yılı arttıkça öğretmenlerin açıklama ve yönlendirmeleri yetersiz bulunduğu görülmektedir. Kıdem yılı fazla olan öğretmenlerin teknolojik aletleri kullanım oranı ve teknolojiye uyumları güçleştiğinden bu konuda yeni mezun bir öğretmen gibi düşünmemektedirler. Bu gibi öğretmenler, teknolojik aletleri öğrencilerinden daha az bildikleri için sınıfta otoritelerini kaybetme ihtimali ile karşı karşıya kalmaktadırlar.

Kıdem yılı az olan öğretmenlerin teknolojik imkânlarla daha uyumlu bir eğitim aldıkları ve dersleri teknolojik aletlerle takip etme durumları göz önüne alındığında teknolojiye çok daha fazla aşina oldukları bilinmektedir. Teknoloji kullanan ve bu teknolojik aletlerle ders sunumu yapabilen, ders içi ve ders dışı etkinliği hazırlayıp sunabilen öğretmenlerin teknolojik alet kullanımına karşı olumlu tutum beslediği düşünülmektedir. Çok sayıda çalışma teknolojik aletleri kullanımının öğrencilerin zihinsel gelişimi için motive edici bir unsur olduğunu ortaya çıkarmıştır. Öğretmenler, derslerde teknolojik aletleri kullanmanın öğrencilerin gelişimi için yararlı olduğu konusunda olumlu tutum sahibidirler. Teknoloji kullanımı konusunda olumlu tutum takınan öğretmenler davranış olarak da bunu sergilemektedirler. Zira tutumlar davranışları etkilemektedir.

Öğretmen (K5) “*Sosyal Bilgiler Dersinin geniş alanlı yapısı nedeniyle özellikle açıklamaların yapılması gereken bir derstir. Hiyerarşik yapılar, şematize etme, okuduğunu anlama stratejisi, çizelge, tablo ve matrisler, imaj oluşturma, askı sözcük yöntemi gibi farklı yöntemler gereklidir*” demiştir. Teknolojik alet kullanımının öğrencilere farklı imkânlar sunduğu, geleneksel anlayışın sözel iletiminin aksine öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesine imkân tanıyan farklı öğrenme durumları oluşturduğu düşünülmektedir. Teknoloji kullanımı öğrencilere çok boyutlu öğrenme imkânları sunmakta ve öğrencilerin farklı duyularına hitap edilebilmektedir. Kaya (2019) “*Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Teknopedagojik Eğitim Yeterlilikleri ve Akıllı Tahta Öz-Yeterliliklerinin İncelenmesi: Afyonkarahisar Örneği*” adlı çalışmasında teknolojik imkânları (çoklu ortam) kullanmanın öğrencilerin motivasyonunu artırdığını, öğrencilerin motivasyonlarını ve akademik başarılarını artırdığını belirtmiştir.

Öğretmen (E1) “2005 programı öğretmeni daha fazla yönlendirirken 2017 programı öğretmeni özgür bırakmıştır. 2017 programına göre öğretmen daha yaratıcı olmak zorundadır” demiştir. Yaratıcı öğretmen, öğrencinin yeni bilgiler oluşturmaya zemin hazırlayan, yaratıcı fikirler geliştirmesine ortam sağlayan ve öğrencinin yeniliklere açık bir gelişim süreci içerisinde olmasına destek olan kişidir. Bugünün insanının yaratıcı düşünme, empatik düşünme, eleştirel düşünme, problem çözme, insiyatif alma, bireysel öğrenme, bağımsız çalışma, işbirliği içinde çalışma gibi özelliklere sahip olmaları öncelikli hale gelmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı (2005) da bu konuda öğrencilerde aranan ve istenen temel becerileri; Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, problem çözme, araştırma, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik, karar verme, kişisel ve sosyal değerlere önem verme olarak sıralamıştır.

Öğretmen (E5) “Yapılan açıklamaları yol gösterici olarak kullanıp içerikler, hazırlanan etkinliklerle genişletilmektedir” demiştir. Etkinliklerin tek düze olmasından ziyade farklı öğrenme durumları ve farklı öğrenme stillerine uygun olmasının daha kalıcı öğrenmelere fırsat oluşturacağı bunun da teknolojik aletleri kullanma yoluyla olacağı düşünülmektedir. Bu anlamda öğretmen baskın zekâ alanlarına uygun olarak farklı ders etkinlikleri planlamalı sınıfta tek düze ders anlatmak yerine daha fazla öğrencinin duyusuna hitap edebilmesi sağlanmalıdır.

Sonuç ve Tartışma

Hayatımızın her alanında var olan teknoloji eğitim öğretimde de varlığını baskın bir şekilde hissettirmektedir. Bu durum eğitimde farklı yönleriyle tezahür etmektedir. Öğretim programların güncellenmesinde, derslerin daha etkin sunumunda, öğrencilerin okul dışı ortamlarda derslere erişiminde teknoloji imkânları kullanılmaktadır. Bu bağlamda teknoloji kullanımı 2005 Sosyal Bilgiler programından başlayarak 2017 Sosyal Bilgiler programında da önemli bir faktör olarak görülmüştür.

Ülkemizde Sosyal Bilgiler programı cumhuriyetin ilanından günümüze kadar sürekli bir değişim ve gelişim içerisinde olmuştur. Zamanın şartları dikkate alınarak programda güncelleme yapılmıştır. Günün şartları, dünyada eğitim anlayışındaki değişiklikler, ülkenin içinde bulunduğu koşullar, bilim ve teknolojideki ilerlemeler göz önüne alınarak programlarda değişiklik yapılmıştır.

Bu çalışmanın bulguları sonucunda kıdem yılı az olan öğretmenlerin teknolojiye aşina olduklarından teknolojik aletlerle ders sunumu yapabildikleri, ders içi ve ders dışı etkinlik hazırlayıp sunabildiği için teknolojik aletlerin kullanımına karşı olumlu tutum beslediği görülmüştür. Teknolojik alet kullanımının öğrencilere farklı imkânlar sunduğu, geleneksel anlayışın sözel iletiminin aksine öğrencinin yaparak yaşayarak öğrenmesine imkan tanıyan farklı öğrenme durumları oluşturduğu görülmüştür.

Bu sonuç Özsevgeç ve Eroğlu'nun (2018) yaptığı çalışmada ki teknolojinin hayatımızın birçok alanında aktif bir şekilde kullanılabilir olması, okullarda öğrencilerin ve öğretmenlerin ilgi alanlarının ve isteklerinin değişmesine yol açtığına dair bulgularını desteklemektedir. Özellikle dijital çağ çocukları olarak bilinen z kuşağının öğrencilerinin ilgilerini ve dikkatlerini derse çekebilmek için eğitim ortamlarında farklı uygulamalar ve teknolojik araçlar kullanılmaya çalışılmaktadır.

Yapılan birçok çalışma (Adıgüzel, Gürbulak ve Sarıçayır, 2011; Baydaş, Esgice, Kalafat ve Göktaş, 2011; Bulut ve Koçoğlu, 2012; Genesi, 2009; Gündüz, 2009; Elmas vd., 2015: 49; Karaca, 2008; Karakuş ve Karakuş, 2017; Kaya, 2008; Kaya ve Aydın, 2011; Keser, 2012; Riel, Schwarz, and Hitt, 2002; Sandholtz, Ringstaff, & Dwyer, 1994; Şimşek ve Yıldırım, 2016; Taş ve Düz, 2016) teknolojik aletleri eğitim amacıyla kullanımının öğrenci başarısını artırdığını, derslere yönelik öğrenci tutumlarını olumlu yönde etkilediği, öğrencilerin öğrenmesine yönelik tutumlarına pozitif katkısı olduğunu göstermektedir. Genesi'nin (2009) araştırmasında akıllı tahtaların; öğrencilerin daha uzun süre dikkatini vermesi, daha iyi odaklanmayı sağlaması, motivasyonu artırması gibi öğrenmede olumlu etkilerinin olduğunu ifade etmiştir. Bu çalışmadaki bulgular da yapılan çalışmalarla paralellik göstermektedir.

21. yüzyıl bireyinin gerek eğitim hayatında gerekse çalışma hayatında başarıyı yakalayabilmesi için, başkalarıyla iletişim halinde olması, eleştirel düşünebilmesi, yeni fikirlere açık olması, sürekli kendini yenileyebilmesi, bilgiye ulaşma yollarını bilmesi, sorumluluklarını bilmesi sosyal ve kültürel becerilerini geliştirmesi ve teknolojiyi kullanabilmesi gerekmektedir. Her birey bilgilerini geliştirmeli ve teknolojik imkânların kullanılması anlamında her daim kendini yenilemelidir. Teknolojideki gelişmeler bu derece hızlı iken, bireyin bulunduğu yer her zaman eksik ve yetersiz kalacaktır. Bu anlamda gelişmeler sürekli takip edilmeli, çağın gerisinde kalınmamalıdır.

Bu konuda en büyük sorumluluk sosyal bilgiler öğretmenlerine düşmektedir. Çünkü hayatla ilgili bireysel ve toplumsal bilgilerin, becerilerin, tutum ve davranışların kazandırıldığı en geniş kapsamlı ders sosyal bilgiler dersidir. Bu yüzden sosyal bilgiler ders öğretim programında yapılan yeni düzenlemeler ülkemiz açısından olumlu şeyler içerirken bazı konularda yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu yetersizliklerin zaman süresi içinde tamamen giderilmesi pek mümkün görülmemektedir. Çünkü iyi bir amaçla yapılmaya çalışılan değişiklikler her ne kadar iyi bir şekilde planlansa da uygulama sırasında bazı yetersizliklerin ortaya çıkması kadar doğal bir şey olamaz.

Öneriler

Bu araştırmada ortaya çıkan sonuçlar göz önüne alınarak bazı önerilerde bulunulmuştur. Bunlar:

- Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilerin akademik başarılarına olumlu etki eden teknoloji kullanımının diğer derslerde de kullanımı sağlanabilir.
- Sosyal Bilgiler dersinde teknoloji kullanımı konusunda farklı uygulamaları olan öğretmenlerin uygulamaları diğer öğretmenler için de motive edici olabileceğinden öğretmenlere kullanım konusunda farklı alternatifler sunulabilir.
- Teknoloji kullanımı konusunda yeterli deneyimi olmayan öğretmenlere ve velilere seminerler ve hizmet içi eğitimler verilebilir.
- Öğrencilere teknoloji kullanımı ve zaman yönetimi konusunda bilgilendirmeler yapılarak özellikle okul dışı vakitlerinin büyük çoğunluğunu teknolojik aletlerle geçirmek yerine teknolojinin daha bilinçli kullanılması konusunda özendirici faaliyetler yapılabilir.

Kaynakça

- Adıgüzel, T., Gürbulak, N. ve Sarıçayır, H. (2011). Akıllı tahtalar ve öğretim uygulamaları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8, 457-471.
- Akkoyunlu, B., Kurbanoglu, S. (2003). Öğretmen adaylarının bilgi okuryazarlığı ve bilgisayar öz-yeterlik algıları üzerine bir çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24, 1- 10.
- Baş, T., Akturan, U. ve diğer. (2008). *Nitel Araştırma Yöntemleri NVivo 7.0 ile Nitel Veri Analizi*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Baydaş, Ö., Esgice, M., Kalafat, Ö., Göktaş, Y. (2011). Etkileşimli tahtaların öğretim süreçlerine katkıları. 5. *Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu*, 335-339. Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Bulut, İ., Koçoğlu, E. (2012). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin akıllı tahta kullanımına ilişkin görüşleri (Diyarbakır ili örneği). *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 242-258.
- Cüre, F., Özdener, N. (2008). Öğretmenlerin bilgi ve iletişim teknolojileri (Bit) uygulama başarıları ve Bit'e yönelik tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34, 34-53.
- Çoruk, H., Çakır, R. (2017). Çoklu ortam kullanımının ilkökul öğrencilerinin akademik başarılarına ve kaygılarına etkisi. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 8, 1-27.

- Elmas, O., Kete, S., Hızlısoy, S. ve Kumral, N. (2015). Teknolojik cihaz kullanım alışkanlıklarının okul başarısı üzerine etkisi. *SDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6, 2.
- Genesi, D. J. (2009). *Student perceptions of interactive whiteboards in a third grade classroom*. (Unpublished master's thesis), Cedarville University.
- Gündüz, M. (2009). *İnternet teknolojilerini kullanarak öğrenci başarısı ve öğrenmenin kalıcılığını artırma*. (Yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- İlhan, G. O. (2010). *Sosyal bilgiler öğretiminde çoklu ortam kullanımı*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi, Niğde.
- Karaca, A. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin akıllı tahta kullanımına ilişkin görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Karakuş, İ. ve Karakuş, S. (2017). Akıllı tahta kullanımına yönelik ortaöğretim öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi. *Turkish Journal of Educational Studies*, 4(2), 1-37.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaya, B. (2008). Sosyal bilgiler dersinde teknoloji kullanımı. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28 (3), 189-205.
- Kaya, H., Aydın, F. (2011). Sosyal bilgiler dersindeki coğrafya konularının öğretiminde akıllı tahta uygulamalarına ilişkin öğrenci görüşleri. *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, 3 (1).
- Kaya, M. F. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin başarı algılarının belirlenmesine yönelik nitel bir çalışma. *Turkish Studies*, 10/15, 563-584.
- Kaya, M. T. (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknopedagojik eğitim yeterlilikleri ve akıllı tahta öz-yeterliliklerinin incelenmesi: Afyonkarahisar örneği*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Keser, M. Ş. (2012). *Sosyal bilgiler dersinde bilgisayar destekli eğitimin akademik başarıya etkisi*. (Yüksek lisans tezi). Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- Kuş, E. (2003). *Nitel-Nitel Araştırma Teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Leymun, Ş. O., Odabaşı, H. F. ve Yurdakul, I. K. (2017). Eğitim ortamlarında durum çalışmasının önemi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5/3, 369-385.
- MEB, TTKB, (2005). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu*. Ankara.
- Miles, M., B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Ocak, G. (2010). Yapılandırmacı öğrenme uygulamalarına yönelik öğretmen tutumları. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30 (3), 835-857.
- Özsevgeç, T. ve Eroğlu, B. (2018). İnsan ve Makine Etkileşimi: Artırılmış Gerçeklik ve Uygulama Örnekleri, Çepni, S. (Ed.) *Kuramdan Uygulamaya Stem Eğitimi* içinde (421- 453), Ankara: Pegem Akademi.
- Riel, M., Schwarz, J., & Hitt, A. (2002). School change with technology: Crossing the digital divide. *Information Technology in Childhood Education*, 1, 147-179.

- Sandholtz, J. H., Ringstaff, C., & Dwyer, D. C. (1994). The relationship between technological innovation and collegial interaction. *ACOT Research Report* No. 13. Cupertino, CA: Apple Computer, Inc.
- Şimşek, Ü. ve Yıldırım, T. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının eğitimde teknoloji kullanımına ilişkin tutum ve görüşleri. *Internation Journal of Human Sciences*, 13(1), 632-649.
- Taş, M. ve Düz, İ. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde teknoloji entegrasyonu. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(20), 180-188.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, K., Ayaydın, Y. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretim teknolojileri kullanımına ilişkin alt yapılarının yeterlilik algılarının incelenmesi: Nitel bir çalışma. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (USBES Özel Sayısı 1), 87-107.
- Yılmaz, M. (2011). *2005 Sosyal bilgiler dersi öğretim programının birleştirilmiş sınıflarda uygulanabilirliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Nitel bir araştırma)*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Yılmaz, M., Savaş B. ve Bozan, İ. (2019). İlkokul öğrencilerinin teknoloji kullanma alışkanlıkları. *VI. Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Akademik Çalışmalar Sempozyumu*, 13-15 Haziran, Ankara.